

НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА

М. С. Вашуленко, С. Г. Дубовик

УВАГА!
УВАГА!
УВАГА!
УВАГА!

У СВІТІ РІДНОГО СЛОВА ЗОШИТ ІЗ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ

До програми, розробленої під керівництвом О. Я. Савченко,
та програми, розробленої під керівництвом Р. Б. Шияна

КОРИСТУЮСЯ СЛОВАМИ ВВІЧЛИВОСТІ

1. Добери і запиши до слова *Ввічливість* близькі за значенням слова. За потреби звертайся до словничка «Слово про слово» (с. 6).

2. 1. Прочитай висловлювання про ввічливість у спілкуванні, доповнюючи його словами з довідки.

Ніщо не дається людині так ... і не цінується так ..., як ввічливість.

Слова для довідки: дорого, уважно, дешево, чемно.

2. Запиши висловлювання.

3. 1. Утвори від поданих слів за зразком сполучення слів і запиши їх.

Зразок. *Ввічливість* — *ввічливі слова*.

Чемність — _____.

Щирість — _____.

Привітність — _____.

Доброта — _____.

Гречність — _____.

Доброзичливість — _____.

2. З'ясуй значення слів за словничком «Слово про слово» (с. 6).

4. **Перестав** слова так, щоб **скласти** прислів'я і приказки. **Запиши**.
Поясни, що вони означають. **Використовуй** їх у спілкуванні.
1. Слово, приємне, чемне, кожному.
 2. Лагідне, до, ключ, серця, слово — .
 3. Від, світ, щирого, радіє, слова.

5. **Перестав** рядки так, щоб прочитати вірш. **Постав** у клітинках цифри — номери рядків. **Вивчи** вірш напам'ять (за бажанням).
Запиши перші два рядки складеного вірша.

Слова ці всім відомі,
є чарівні слова.
бо сила в них жива.
У нашій рідній мові

6. **Прочитай** вірш. **Підкресли** слова ввічливості.

До всіх сердець, як до дверей, є ключики малі.
Їх кожен легко підбере, якщо йому не лінь.
Ти, друже, мушиш знати їх, запам'ятать неважко:
маленькі ключики твої — «Спасибі» і «Будь ласка».

7. **Розкажи** своєму другу (своїй подрузі) про «маленькі ключики», які допомагають тобі ввічливо спілкуватися. Свою розповідь **починай** так: «Під час спілкування я користуюся такими словами...»
8. **Прочитай** пораду Надії Красоткіної. **Упиши** пропущені слова. За потреби **користуйся** словами з довідки.

Ось ці _____, _____ слова ви пам'ятайте, діти.
Від них і радість ожива, в очах промінчик світить.
Від цих _____, _____ слів тепліше людям жити.
Якщо ти їх ще не говориш, то треба говорити!

Слова для довідки: чарівних, прості, добрих, живі.

9. **1. Прочитай. Закресли** ті сполучення слів, які звучать неправильно.
Дякую тебе, дякую тобі, прошу пробачення, вибачаюсь, перепрошую, вибач мене, вибач мені.
- 2. Запиши** спочатку слова подяки, а потім — слова вибачення.
Уживай у мовленні тільки правильні сполучення слів.

10. **Склади і запиши** три речення. У першому реченні **використай** ввічливі слова прохання, у другому — ввічливі слова подяки, а в третьому — ввічливі слова вибачення.

11. **Візьми** участь у діалозі «Які слова ввічливості ми вживаємо?».

— Які слова ввічливості ти вживаєш, коли...

— Я вживаю...

— А які ввічливі слова використовуєш ти, коли...

— Я використовую...

12. 1. **Пригадай**, як ввічливо звертатися до людей. **Запиши**, як ти звертатимешся до своєї подруги (свого друга).

Blank handwriting practice lines for the first task.

2. **Дай** письмову відповідь на запитання: «Як звучить у рідній мові найдорожче слово *мама*?». **Доповни** віршовані рядки, використовуючи слова з довідки.

Найдорожче в світі слово так звучить у рідній мові:

Blank handwriting practice lines for the second task, with the word "мамо," written at the beginning of each line.

Слова для довідки: мамочко, мамусю, матінко, матусю.

Порада! Висловлюй ніжне «*будь ласка*» матері й татові, вдячне «*спасибі*» — бабусі й дідусеві, ввічливе «*вибачте*» — друзям.

Слово про слово

Ввічливий, вихований, гречний, чемний — той, хто дотримується правил культури спілкування і культури поведінки.

Доброзичливий — той, хто бажає людям добра.

Уважний — той, хто виявляє увагу і повагу до інших.

Щірий — той, хто завжди чистосердечно виражає свої думки і почуття.

СПОСТЕРІГАЮ ЗА РОЛЛЮ НАГОЛОСУ

1. **1. Прочитай** віршовані рядки і **спиши** їх.

Підкресли слова з наголосом на другому складі.

Україна — це земля,
що люблю найбільше я.

A large rectangular area with a grid of dashed lines for handwriting practice, intended for copying the poem above.

- 2. Знайди** на малюнку символи України. **Розфарбуй** герб і прапор нашої держави.

2. **Доповни** речення. **Запиши** їх. **Постав** наголос у записаних словах.

Назва нашої Батьківщини — _____ . Державна мова в Україні — _____ . Громадянин України, для якого українська мова є рідною, — _____ . Громадянка України, для якої українська мова є рідною, — _____ .

3. **Поміркуй**, якою є українська мова. **Утвори** від поданих слів нові, які відповідали б на питання *яка?* **Запиши** їх і **постав** наголос.

Перевір наголошування слів за словником.

Українська мова

Яка?

Чарівність _____

Мелодійність _____

Милозвучність _____

4. Усно **склади** речення за зразком. **Звертай** увагу на наголос.

Зразок. Шофёр вóдить автомобіль.

Лікар, льóтчик, худóжник, бібліотéкар.

5. **Допиши** речення, уставляючи потрібні за змістом слова. **Перевір** їх написання за словником. **Постав** наголос у записаних словах.
- Той (та), хто навчає у школі, — це _____.
- Той (та), хто керує школою, — це _____.
- Той (та), хто керує оркестром, — це _____.
6. **Подивись** у словничок «Слово про слово» (с. 8) і **дізнайся**, з якої мови запозичено слова — **назви** різних професій. **Розкажи** про це своїм друзям.
7. **Дізнайся** про таємниці слова *алфавіт*. **Перевір** за словником наголос у цьому слові. **Розкажи** своїм друзям. Свою розповідь **починай** так: «Слово *алфавіт* запозичено з... Це слово утворено від...»

АЛФАВІТ

утворено від назв букв грецького алфавіту
АЛЬФА + ВІТА = АЛФАВІТ

8. **1. Прочитай** слова. **Запиши** їх в такій послідовності: спочатку — з наголосом на першому складі, потім — на другому і нарешті — на третьому.
- Знання, спілкування, питання, мовлення, говоріння, мислення, завдання.

З	н	а	н	н	я	с	п	і	л	к	у	в	а	н	н	я	п	і	т	а	н	н	я	м	о	в	л	е	н	н	я	г	о	в	о	р	і	н	н	я	м	и	с	л	е	н	н	я	з	а	в	д	а	н	н	я		

2. **Склади і запиши** речення з одним зі слів (на вибір).

З	н	а	н	н	я	с	п	і	л	к	у	в	а	н	н	я	п	і	т	а	н	н	я	м	о	в	л	е	н	н	я	г	о	в	о	р	і	н	н	я	м	и	с	л	е	н	н	я	з	а	в	д	а	н	н	я			

9. **1. Попрацюй** зі словником! **Запиши** подані слова, розподіляючи їх за групами: слова, які мають різні наголоси, але однакове значення; слова, значення яких розрізняються наголосом.

Брати, помилка, завжди, замок, загадка.

2. Познач наголос у записаних словах.

10. **1. Прочитай** математичні вирази різними способами. Правильно **наголошуй** слова — назви чисел. **Скористайся** підказкою.

$8 + 3 = \square \square$

$16 - 2 = \square \square$

Підказка! Вісім плюс...; до восьми додати...; сума чисел...

2. Обчисли значення виразів і **запиши** відповіді цифрами (у клітинках) і словами (у рядку). **Познач** наголос у записаних словах.

11. **Підготуй** словничок-довідничок «Слова, вимову і правопис яких треба запам'ятати».

Слово про слово

Бібліотéкар — з латинської мови «працівник бібліотеки» (книгосховища).

Дирéктор — з латинської мови «спрямовую, керую».

Диригéнт — з латинської мови «той, який направляє».

Худóжник — зі старослов'янської мови «досвідчений, умілий, вправний».

Шофéр — із французької мови «водій за професією».

КОРИСТУЮСЯ ОРФОГРАФІЧНИМ СЛОВНИКОМ

1. Прочитай загадку. Запиши слово-відгадку.

Усе в нім порядок усталений має.

Ну ж бо, хто перший його упізнає?

Учений, великий знавець і мудрець.

Хто ж це у мові такий молодець? _____

СОЛВИНК

Підказка! Перестав букви так, щоб прочитати слово-відгадку.

2. Поділи на склади виділені слова.

2. Упиши пропущені слова в речення. Користуйся словами з довідки.

Словник — це _____, у якій слова _____

розміщено за _____.

Слова для довідки: абеткою, книга, мови.

3. Уяви, що ти розглядаєш в мережі Інтернет сторінку «Словники». Вони бувають різних видів. Запиши їх назви за абеткою.

Порада! Подивись у словничок «Слово про слово» (с. 11) і дізнайся, що означають назви словників. Розкажи про це своїм друзям.

4. Здогадайся, про який словник розповідається у вірші. Запиши його назву.

Знає він усе про слово,
про наголос, про вимову,
як це слово слід писати,
яке закінчення додати.

На усі складні загадки
в нім знайдете ви відгадки.
Школярам же цей словник
у мові перший помічник.

5. **Перестав** рядки так, щоб **прочитати** пораду. **Постав** у клітинках цифри — номери рядків. **Запиши** виділені слова у такій послідовності: спочатку двоскладове слово, а потім — трискладові слова.

Юний друже, не барися, у **словник** скоріш дивися!

Радити усім він звик, — цей **порадник**, **помічник**.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

6. **1. Прочитай** речення. **Поясни**, чому ми так говоримо.

Орфографічний словник —

мудрий порадник

вірний друг

надійний помічник

2. Поміркуй, чи можна *словник* назвати *джерелом знань*. Усно **поясни** свою думку.

7. **Допиши** речення про орфографічний словник.

Орфографічний словник — мій

Слово про слово

Орфографічний словник — словник, у якому подано написання слів.

Тлумачний словник — словник, у якому пояснюється значення слова.

Перекладний словник — словник, у якому є переклад слова з однієї мови на іншу.

НАВЧАЮСЯ РОЗПОВІДАТИ КАЗКИ

1. Прочитай загадку. Запиши слово-відгадку.

Ногами в річці він зав'яз,
вода до пояса якраз.

Він простягнувся над водою,
два б'єрега з'єднав собою. _____

2. Склади із поданих слів загадку. Запиши її і відгадай. Поцікався, як цю загадку склали інші учні.

Над, глибокою, спину, вигнув, рікою, він, дугою.

3. 1. Пригадай казку «Про двох цапків».

2. Прочитай запитання. Познач правильні відповіді.

1. Який народ є автором казки «Про двох цапків»?

А англійський народ

Б український народ

В німецький народ

2. Чим відрізнялися цапки один від одного?

А розумом

Б розміром

В кольором

3. Що хотіли зробити цапки?

А зустрітися на містку

Б перейти через місток

В погратися на містку

4. Де зустрілися цапки?

А на галявині

Б на дорозі

В на середині містка

5. Яка була кладка?

А вузька

Б широка

В тонка

6. Що сталося з цапками?

А попадали у воду

Б розійшлися в різні боки

В передумали переходити на інший бік

4. **1. Прочитай** подані слова і сполучення слів. **Підкресли** ті, які ти використовуєш у своїй розповіді.

Цапки, один із них, пріятелі, вони, друзі, другий із них, вороги, товариші.

2. Випиши слова, близькі за значенням.

5. **Добери** до слова *цапки* слова, які відповідають на питання *які?*
Запиши їх.

Цапки (*які?*) _____

6. **Зміни** кінцівку казки «*Про двох цапків*» так, щоб цапки стали друзями. **Запиши** її.

НАВЧАЮСЯ БУДУВАТИ ДІАЛОГ

1. **Перестав** слова так, щоб прочитати речення. **Поцікався**, як це речення склали інші учні. **Запиши** складене речення.
У, одяг, тканин, цінується, із, народі, натуральних.

2. **1. Прочитай** речення. **Постав** за змістом речення запитання, які починалися б поданими словами.

Одяг для людини шують із тканини.

Що _____ ?

Для кого _____ ?

Що роблять _____ ?

Із чого _____ ?

2. Усно дай відповіді на поставлені запитання.

3. **Доповни** репліки діалогу словами з довідки. **Запиши** їх.

Одяг у людини із _____.

Тканини виробляють із _____.

Нитки виготовляють із _____.

Слова для довідки: тканини, ниток, волокна, бавовна, вовни, льону.

4. **Попрацюйте** в парі. **Побудуйте** діалог. **Поясніть** одне одному, що означають слова *вовна* і *бавовна*. **Користуйтеся** словничком «Слово про слово» (с. 15).

— Що означає слово *вовна*?

— Вовна — це...

— Яке значення має слово *бавовна*?

— Бавовна — це...

5. **Здогадайся**, які **на́зви** будуть мати тканини. **Утвори** і **запиши** сполучення слів за зразком.

Зразок. *Тканина із шовку — шовкова тканина.*

Тканина з вовни — _____.

Тканина з бавовни — _____.

Тканина з льону — _____.

6. **Прочитай** загадку. **Запиши** слово-відгадку.

Без рук, без верстата вмiє добре ткати. _____

7. **Вiзьмiть** участь у дiалозi. **Помiркуйте**, як продовжити його. За потреби **користуйтеся** словничком «Слово про слово» (с. 15).

— Що ти знаєш про шовкопрядiв?

— Я знаю, що...

Слово про слово

Бавóвник — рослина з насiнням, вкритим пухнастим волокном, з якого виробляють пряжу.

Бавóвна — волокно з бавовника, з якого виробляють пряжу.

Верста́т — машина для виробництва рiзних видiв тканин.

Вóвна — волокно з настриженого або начесаного iз тварин волосяного покриву.

Волокно́ — природний або штучний матерiал, iз якого прядуть нитки.

Льон — трав'яниста рослина, зi стебел якої виготовляють волокно, а з насiння — олю.

Натурáльна ткани́на — тканина, виготовлена iз природного волокна (вовни, бавовни, льону, шовку).

Ткани́на — вирiб, виготовлений у процесi ткання на ткацькому верстатi.

Трико́таж — в'язана машиною тканина.

Шовк — волокно, що видiляється гусеницями шовкопряда; тонка тканина, виготовлена з такої пряжi.

НАВЧАЮСЯ ПИСАТИ ЗАПРОШЕННЯ НА ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

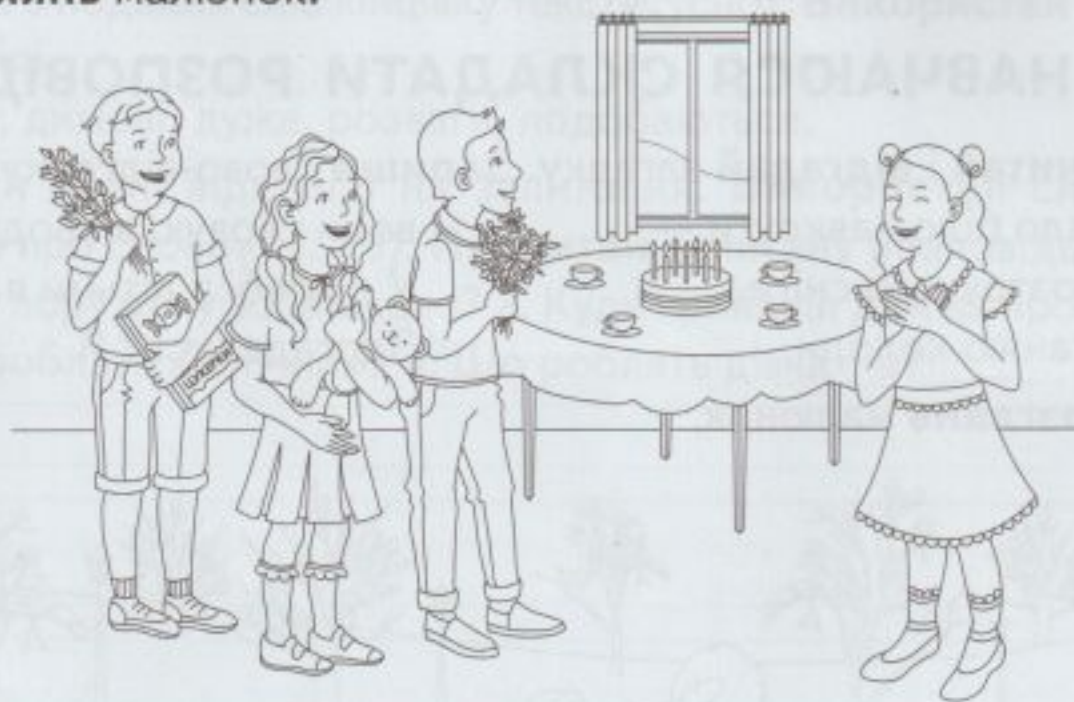
Візьми до уваги! *Запрошення* — коротке повідомлення, прохання, мета якого — запропонувати приїхати, зустрітися, відвідати, взяти участь, поспілкуватися.

1. **Розкажи**, з нагоди яких подій люди використовують запрошення.
2. **Склади і запиши** запрошення однокласникам із нагоди дня свого народження.

3. **Прочитай** поради іменинникам. **Запиши** їх із пам'яті.
Будьте завжди привітними зі своїми гостями.
Обов'язково дякуйте за вітання і подарунок.

4. **Пригадай і заспівай** у класі пісню про день народження.
5. **Розкажи**, чим тобі подобається день народження. **Починай** свою розповідь так: «Мені подобається день народження тим, що...»

6. 1. Розглянь малюнок.

2. Усно дай відповіді на запитання за малюнком.

1. У кого сьогодні день народження? 2. Хто прийшов привітати дівчинку? 3. Які подарунки принесли діти?

7. Зазнач, у якій послідовності ти будеш розповідати про святкування дня народження дівчинки.

Зустріч гостей

Подарунки для іменинниці

Частування гостей

Привітання однокласників

8. Подумай, як саме ти будеш називати іменинницю у своїй розповіді. Придумай їй ім'я. Підкресли ці слова.

Однокласниця, ім'я, вона, красуня, помічниця, іменинниця, подруга.

9. Склади усну розповідь за малюнком. Користуйся словничком «Слово про слово» (с. 17). Починай свою розповідь так: «У моєї однокласниці сьогодні...»

Слово про слово

Віншувати — вітати, поздоровляти.

Їсмішка — доброзичлива, ласкава, привітна.

Усміхатися — бути задоволеним, виявляти доброзичливе ставлення до співрозмовника.

Частувати — пригощати гостей стравами і напоями.

НАВЧАЮСЯ СКЛАДАТИ РОЗПОВІДЬ

1. Прочитай і відгадай загадку. Запиши слово-відгадку.
 Стало біло навкруги — води сковую в льоди.
 я розтрушую сніги, У дружбі з дітьми я всіма.
 наганяю холоди, Здогадались? Я _____.
2. 1. Розглянь малюнок.

2. Розкажи, що зображено на малюнку.
3. Добери дітям імена. Запиши їх.

--	--	--	--	--	--	--	--

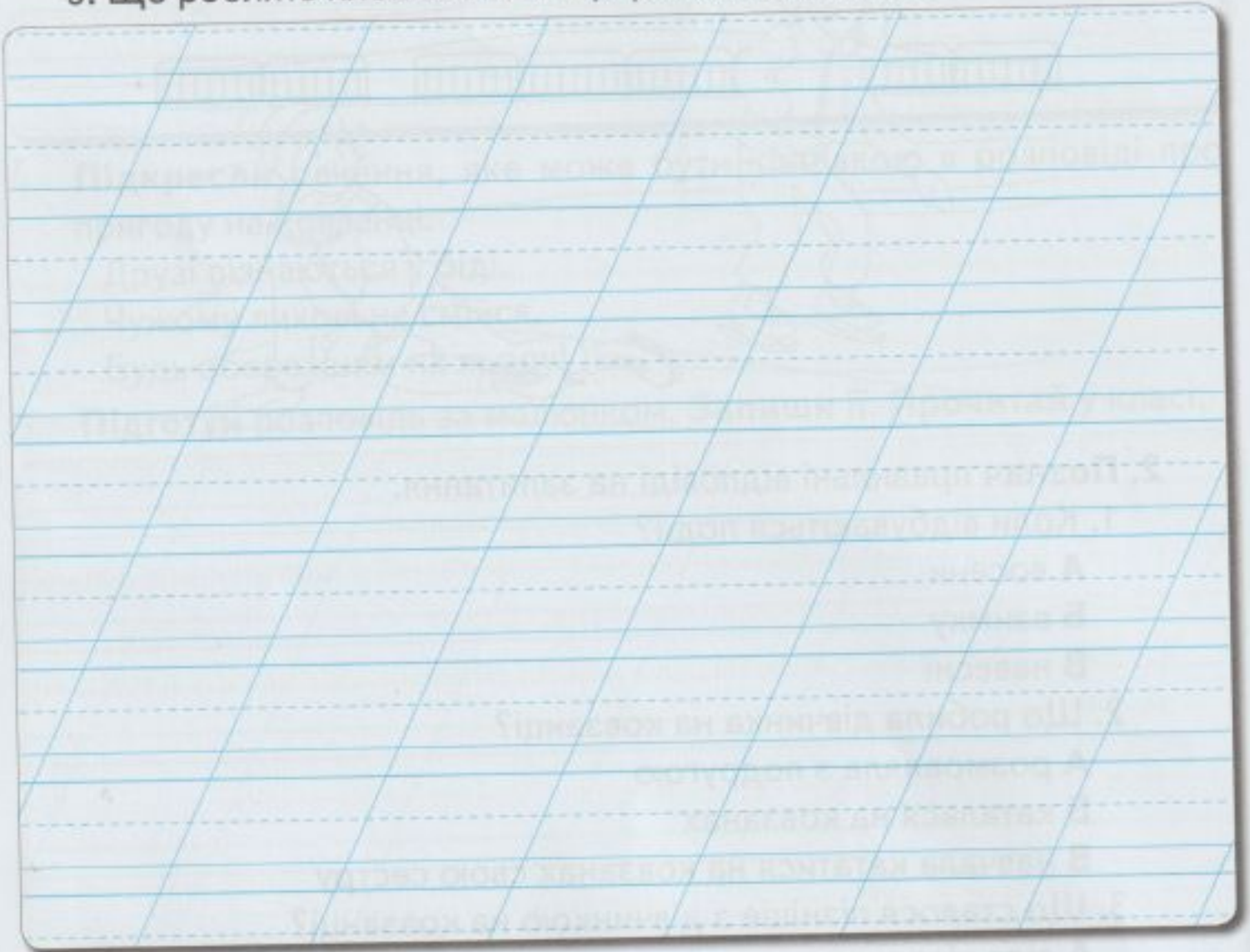
4. Підкресли речення, яке ти використаєш у зачині тексту.
 Узимку стає холодно.
 Нарешті прийшла зима.
 Але ми знаходимо цікаві заняття.
5. Продумай основну частину тексту. Доповни і запиши речення.
 В основній частині тексту необхідно розказати про _____.

6. **Склади** з поданих слів кінцівку тексту (усно). **Використай** її у своїй розповіді.

Дітям, димові, дуже, розваги, подобаються.

7. **Запиши** повні відповіді на запитання. **Використай** словничок «Слово про слово» (с. 19). **Прочитай** записану розповідь.

1. Яку пору року зображено?
2. Куди прийшли діти на прогулянку?
3. Що роблять хлопчики?
4. Що роблять дівчатка?

Слово про слово

Са́ни — зимовий візок на полозах.

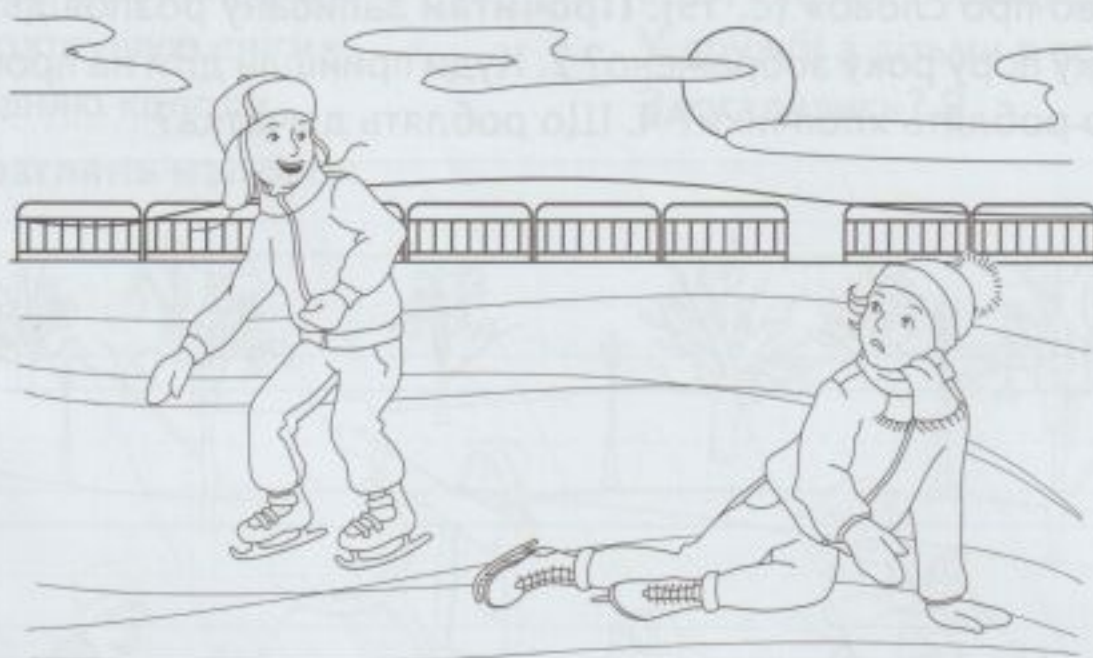
Санча́та — маленькі санки для дитячих розваг.

Скува́ти — вкрити льодом.

Рум'яні щічки — щічки, які почервоніли від морозу.

НАВЧАЮСЯ ЗВ'ЯЗНО ВИСЛОВЛЮВАТИ ДУМКИ

1. Розглянь малюнок.

2. Познач правильні відповіді на запитання.

1. Коли відбуваються події?

А восени

Б взимку

В навесні

2. Що робила дівчинка на ковзанці?

А розмовляла з подругою

Б каталася на ковзанах

В навчала кататися на ковзанах свою сестру

3. Що сталося пізніше з дівчинкою на ковзанці?

А сіла відпочити

Б зустрілася з однокласником

В послизнулася і впала

4. Як поведився в цей момент однокласник?

А засміявся

Б допоміг дівчинці

В не звернув уваги на дівчинку

2. Підкресли речення, яке ти використаєш у зачині тексту «Пригода на ковзанці».

Діти люблять кататися на ковзанах.

Одного разу трапилася така пригода.

Зимові розваги завжди подобаються дітям.

3. Дай імена хлопчику і дівчинці. Запиши їх. Розкажи про пригороду, яка сталася із цими дітьми.

Blank writing lines for student input.

4. Підкресли речення, яке може бути кінцівкою в розповіді про пригороду на ковзанці.

Друзі пізнаються у біді.

Чужому лихові не смійся.

Будь обережним на льоду!

5. Підготуй розповідь за малюнком. Запиши її. Прочитай у класі.

Large blank writing lines for student input.

НАВЧАЮСЯ ПИСАТИ ЗАПИСКУ

Візьми до уваги! *Записка* — це короткий лист (текст), який може містити коротке повідомлення, написане для когось, прохання або нагадування про щось.

- Поміркуй**, від якого слова походить слово *записка*. **Запиши** це слово. **Наведи** приклади власних ситуацій, у яких необхідно було скористатися запискою. Кому вона призначалася? Про що йшлося в ній?

- Прочитай** пояснення значень слова *записка*, які подано у тлумачному словнику української мови. **Розкажи**, у якому значенні ти найчастіше вживаєш це слово.

1. Аркуш паперу, на якому щось записано, щоб не забути.
2. Короткий виклад на письмі якоїсь справи.
3. Папери із записаними на них думками, спостереженнями, призначені для подальшого використання.

- Склади і запиши** речення, уживаючи іменник *записка* у першому значенні.

- Визнач** послідовність розташування частин записки. **Постав** у клітинках відповідні цифри.

Автор записки

Звертання

Зміст записки

5. Прочитай зразки записок. Назви їх основні частини. Доведи, що записки складено правильно.

Дорога матусю!

Вибач, будь ласка, що не дочекалася тебе. Поспішала на заняття з англійської мови. Повернуся додому о 19 год.

Твоя донечка Олеся

Андрію!

Прошу повернутися з тренування не пізніше 18 год. Підемо разом із татом провідати бабусю.

Мама

6. Напиши записку комусь із членів твоєї сім'ї. Повідом про причину своєї відсутності вдома (наприклад, участь у спортивних змаганнях тощо).

НАВЧАЮСЯ СКЛАДАТИ РОЗПОВІДЬ ЗА МАЛЮНКОМ

1. **Поясни**, чому птахів називають пернатими друзями. **Розпочинай** своє пояснення так: *«Птахів називають пернатими друзями, тому що вони...»*
2. **Прочитай і відгадай** загадку. **Допиши** слово-відгадку.
Навкруги сніжок, холодно і зимно.
Але бачу я пташок, що сидять на гілці.
Цвірінь-цвірінь — хто співати їх навчив?
Сірі пташенята ці — ну, звичайно, _____.
3. **Прочитай** загадку, доповнюючи її словами з довідки. **Запиши** слово-відгадку.
Цікава пташина у нас _____.
Грудку жовтеньку ця пташечка _____.
За море у теплі краї _____,
а з нами зимує і гарно _____.

Слова для довідки: співає, має, не літає, проживає.

4. **1. Прочитай.**
Синиця — маленька співуча пташка ряду горобцеподібних з різнобарвним оперенням.
2. Поясни, чому так говорять: «Синиця — горобця сестриця».
Розпочинай своє пояснення так: *«Я думаю, що...»* або *«На мою думку, ...»*
5. **1. Відгадай** загадку і **запиши** слово-відгадку.
На дереві під вікном
висить хатка із дашком.
Поспіша туди пташина
скуштувати насінини.

2. **Запиши**, що можна покласти в годівничку для птахів узимку.

3. **Запиши** назви птахів, які взимку прилітають до годівнички.

6. 1. **Розглянь** малюнок. **Розкажи**, що роблять діти на малюнку.

2. **Підкресли** слова — назви дій, які можна використати в розповіді.
 Прийшли, спілкуються, повісили, граються, підгодовують, радіють,
 поспішають, прощаються.

7. **Розподіли** слова і сполучення слів на групи. **Запиши** їх. **Дай** дітям імена.

Школярі, горобчик, крилаті друзі, однокласники, пташечки, учні, пернаті друзі, пташки, синички, охоронці природи, імена дітей.

Діти,

Птахи,

8. **Поміркуй**, яке з поданих речень може бути зачином у складеній розповіді. **Випиши** його.

Діти зробили годівничку для птахів.

Діти вирішили допомогти птахам узимку.

Діти міркували над тим, що робити.

9. **Склади** зі слів речення, яке можна використати в кінцівці розповіді. **Запиши** його.

Птахи, своїм, дітям, співом, дякують, веселим.

10. **Добери і запиши** слова — **назви ознак**, які відповідають на питання **які?**, і слова — **назви дій предметів**, які відповідають на питання **що робили?** і **що зробили?**

Діти (які?) _____

Птахи (які?) _____

Діти (що зробили?) виготовили, _____

Птахи (що робили?) прилітали, _____

11. **Склади** план розповіді, використовуючи зразок.

— **Що вирішили зробити діти?**

1. Допомога птахам узимку.

— **Що зробили діти?**

2. _____

— **Куди діти закріпили годівничку?**

3. _____

— **Чим діти підгодовували птахів?**

4. _____

— **Що робили пернаті друзі?**

12. **Підготуй** розповідь про те, як ти допомагаєш птахам узимку. **Запиши її. Прочитай** у класі.

10. Прочитай діалог учителя й учениці. Дай письмову відповідь на запитання.

Учитель Олю запросив до дошки:

— Ти читала про Котигорошка?

— Так, читала.

— То скажи, будь ласка, що це за твір: приказка чи казка?

Blank writing area for the answer to question 10.

11. 1. Самостійно побудуй діалог про відвідування театру. Запиши його.

Blank writing area for the dialogue in question 11.1.

2. Підготуйся розіграти складений діалог з однокласником (однокласницею).

Слово про слово

Артист — виконавець творів мистецтва.

Інтерв'ю — розмова журналіста з відомою людиною.

Журналіст — кореспондент газети, журналу.

Просто неба — під відкритим небом.

Публіка — люди, що перебувають де-небудь як глядачі, слухачі, відвідувачі.

Репертуар — сукупність вистав, які йдуть на сцені театру.

Спектакль — театральна вистава.

Театр — приміщення, будинок, де відбуваються вистави.

ВИКОРИСТОВУЮ СЛУЖБОВІ СЛОВА

1. Прочитай пораду мудреця, доповнюючи її словами з довідки. **Запиши** їх. **Підкресли** службові слова.

Коли мовчиш — _____ з любові.

Коли говориш — _____ з любові.

Коли виправляєш — _____ із любові.

Коли вибачаєш — _____ із любові.

Май завжди в глибині серця корінь любові.

З того кореня виростуть тільки добрі справи.

Слова для довідки: вибачай, виправляй, говори, мовчи.

2. **Добери** близькі за значенням слова до іменника *труд*. **Склади** і **запиши** з ними речення, уживаючи службові слова.

Підказка! Праця, робота.

3. **Доповни** речення і **запиши** їх. **Підкресли** службові слова.

Без труда _____.

Від улюбленої праці я маю _____.

За хорошу роботу ми одержали _____.

4. Усно **добери** до іменників *труд*, *праця*, *робота* дієслова і **запиши** сполучення слів зі службовими словами за зразком.

Зразок. *Працювати на заводі.*

5. 1. Установи відповідність між початком і кінцем прислів'їв за допомогою стрілок. Поясни, що означають ці прислів'я. Підкресли службові слова.

Без охоти

Маленька праця краща

Не одежа красить людину,

а добрі діла.

немає роботи.

за велике безділля.

2. Запиши одне прислів'я (на вибір) з пам'яті.

6. **Попрацюйте** в парі. **Розкажіть** про свої добрі справи. **Запишіть** їх у кожному рядку. **Підкресліть** службові слова.

Мої добрі справи

Для мами _____

Для тата _____

Для брата _____

Для сестрички _____

Для берізки _____

Для кринички _____

Для квітів у полі _____

Для друзів у школі _____

Для пташки у гаю _____

Для калини в розмаю _____

Для щастя людини _____

І для України _____

Слово про слово

Добрі справи — корисні справи.

Розма́й — буйно розквітлий сад, гай.

НАВЧАЮСЯ СКЛАДАТИ РОЗПОВІДЬ НА ОСНОВІ СПОСТЕРЕЖЕНЬ

1. Прочитай і відгадай загадку про птаха. Запиши слово-відгадку. Поясни правильність своєї думки.
День і ніч я стукаю, всі дерева слухаю. _____
2. Поміркуй і скажи, чому дятла називають лісовим лікарем. Розпочинай свою розповідь так: «Дятла називають лісовим лікарем, тому що...»
3. Прочитай приказку про дятла. Поясни її зміст.
Хто б дятла знав, коли б не його дзьоб.
4. 1. Розкажи, чи доводилося тобі бачити дятла у природі.
2. Доповни запитання. Дай на них письмові відповіді. За потреби звертайся до словничка «Слово про слово» (с. 31).

Де живе дятел? _____

Чим він живиться? _____

Де _____

Який _____

Що робить _____

5. 1. Розглянь малюнок.

2. Прочитай запитання. Познач правильні відповіді.

1. Який дятел?

А сіренький

Б рябенький

В гарно вбраний

2. Якого кольору голова пташки?

А сірого

Б синього

В чорного

3. Яка спинка у дятла?

А біла

Б чорна

В коричнева

4. Які крила?

А чорні з сірими плямочками і смужечками

Б білі з чорними плямочками і смужечками

В чорні з білими плямочками і смужечками

5. Який дзьоб?

А міцний

Б сильний

В слабкий

6. Прочитай. Склади усну розповідь про дятла-музіку на основі поданого тексту.

А чи знаєте ви, що дятел — не тільки лісовий лікар, бо це ж він видзьобує з кори різних жучків, а ще й гарний музіка? Знайде дятел розколотий сучок і почне по ньому швидко-швидко стукати дзьобом. Сухий сучок деренчить, тринькає, а дятлові та музіка подобається (За Віктором Тереном).

Слово про слово

Жорсткий — який має тверду, нерівну поверхню, шорсткий.

Міцний — сильний, дужий.

Строкáтий — із різнокольоровими плямами, смугами різного кольору.

ВІДВІДАЄМО ТЕАТР

1. **Пригадай**, що таке театр. **Доповни** речення словами з довідки.
Театр — _____, у якому відбуваються _____.

Слова для довідки: вистави, приміщення.

2. **Постав** запитання за змістом тексту. **Дай** усні відповіді.

Перші театри розташовувалися просто неба. Пізніше вони розміщувалися в закритих приміщеннях. Греки першими почали будувати кам'яні будівлі для театрів. У давні часи акторами були тільки чоловіки.

3. **Поміркуй** і поясни вислів *просто неба*. **Перевір** себе за словничком «Слово про слово» (с. 35).

4. **1. Попрацюйте** в парі. **Прочитайте** діалог в особах.

— Наступної п'ятниці ми підемо з тобою в театр, — сказала Настусі мама.

— А сьогодні який день? — запитала Настуся.

— Сьогодні субота.

— Ой, скільки ж це днів чекати? — почала лічити дівчинка. — Неділя, понеділок...

2. Запишіть дні тижня, які не назвала Настуся.

5. **Поспілкуйтеся** і **дізнайтеся**, які театри любить відвідувати ваш співрозмовник. Усно **побудуйте** діалог за зразком.

— Який театр ти любиш відвідувати?

— Мені подобається...

— У якому театрі ти...

— Найчастіше я...

6. 1. Добери до слова *вистава* близьке за значенням. Запиши його.
Користуйся словничком «Слово про слово» (с. 35).

Blank writing area for the first task, consisting of a grid of lines.

2. Склади і запиши речення з цим словом за малюнком.

Blank writing area for the second task, consisting of a grid of lines.

7. Пригадай і запиши назви вистав, які ти переглянув (переглянула) за зразком.

Зразок. Вистава «Попелюшка»,

Blank writing area for the third task, consisting of a grid of lines.

8. **1. Уяви** себе журналістом. Тобі необхідно **взяти** інтерв'ю в актора театру. **Постав і запиши** запитання до актора і його відповіді. **З'ясуй** значення незрозумілих слів за словничком «Слово про слово» (с. 35).

Запитання журналіста

1. Скажіть, будь ласка, _____

Відповідь актора

Запитання журналіста

2. Скажіть, будь ласка, _____

Відповідь актора

- 2. Попрацюйте** в парі. **Розіграйте** діалог між журналістом й актором театру.

9. **Склади і запиши** речення з поданих слів.

1. Нещодавно, театр, відвідали, ми.
2. Нам, спектакль, дуже, новий, сподобався.
3. У, ми, місяці, наступному, підемо, театру, до, знову.

Blank writing area with horizontal and vertical lines for composing sentences.

НАВЧАЮСЯ СКЛАДАТИ РОЗПОВІДЬ НА ОСНОВІ ВЛАСНОГО ДОСВІДУ

1. **Прочитай і відгадай** загадку. **Запиши** слово-відгадку.
Як приходимо у клас, Вчить писати і читати,
там вона чекає нас. і невтомно працювати. _____
 2. **1. Уяви** себе учителем (учителькою). **Розкажи**, яким ти був би вчителем (якою ти була б учителькою). **Розпочинай** свою розповідь словами: «*Якби я був учителем (була учителькою), то...*»
2. Усно склади два речення з іменниками *учитель, учителька*.
 3. **1. Прочитай** загадку, добираючи потрібні слова з довідки. **Відгадай** її. **Запиши** слово-відгадку. **Розкажи**, яких музикантів ти знаєш
Інструмент бере у _____ —
линуть чисті, ніжні _____.
Люди кажуть: «Це талант!»
Добре грає _____.
- Слова для довідки:** руки, звуки.
2. **Склади і запиши** речення з іменниками *мўзика і музикант*.

4. **1. Уяви** себе музикантом (музиканткою). **Розкажи**, на якому інструменті ти граєш. **Починай** свою розповідь словами: «*Якби я був музикантом (була музиканткою)...*»
2. Запиши, як називають музикантів, які грають на різних музичних інструментах (2–3 назви). За потреби **користуйся** словником.

5. **1. Перестав** рядки так, щоб прочитати вірш. Постав у клітинках цифри — номери рядків.

Біга пензлик на тканині, неповторний світ живий.
А людина творить свій, підкоряючись людині.

- 2. Розкажи**, яких художників (художниць) ти знаєш.

- 3. Склади і запиши** два речення зі словами *малюнок, малювати*.

6. **1. Уяви** себе художником (художницею). **Розкажи**, які ти намалюєш картини. **Починай** свою розповідь словами: «Якби я був художником (була художницею)...»

- 2. Склади і запиши** речення зі словами *картина і художник*.

7. **Намалюй** власну картину. **Підготуй** за нею розповідь. **Розкажи** про неї у класі.

Слово про слово

Карті́на — твір, намальований переважно фарбами на папері, полотні, дошці.

Композі́тор — автор музичних творів.

Музикáнт (музі́ка) — виконавець музичних творів.

Худóжник — автор картин.

НАВЧАЮСЯ СКЛАДАТИ РОЗПОВІДЬ ЗА ПОДАНИМ ПОЧАТКОМ

1. 1. Прочитай і відгадай загадку. Запиши слово-відгадку.

Посідали на вербичку
сірі братики й сестрички —
перші вісники весни...
Відгадайте, хто вони.

Підказка! Рослина, тварина.

2. Склади і запиши речення з різними значеннями слова-відгадки.

2. Прочитай віршовані рядки Ганни Чубач. Доповни їх, дібравши слова з дужок. Підготуйся до виразного читання вірша вголос.

— Липонько, липко _____.	Липа шумить, мов _____:
Чом зупинилась на кручі?	— Тут мені сонечко _____.
Чом так далеко _____?	Звідси вас бачу. І вам
Чом ти для нас не _____?	бджілкою мед _____.

Слова для довідки: передам, жаліє, цвітеш, ростеш, пахуча, гріє.

3. 1. Склади і запиши речення з іменниками *сонечко, липонька, бджілка, мед*.

2. Усно **добери** до іменника *мед* різні прикметники, які характеризують його за кольором, смаком, запахом.

4. 1. Прочитай початок розповіді. **Добери** заголовок. **Запиши** його.
2. **Склади і запиши** продовження розповіді.

Стоїть липа, викупана в сонечку. Бджоли сонячний медок дістають з її квіток.

5. 1. Прочитай загадку. **Запиши** слово-відгадку.

Гарне деревце міцне, А на гілочках крилатих
листя різьблене, рясне. буде жолудів багато.

2. Усно **склади** розповідь про *дубок*.

Слово про слово

Жаліти — відчувати жалість до когось, співчуття;
шкодувати, жалкувати.

Рясне лістя — якого багато на гілках.

НАВЧАЮСЯ СКЛАДАТИ ЗАГАДКИ

1. **1. Перестав** рядки так, щоб прочитати загадку. **Постав** у клітинках цифри — номери рядків. **Запиши** слово-відгадку.

Червонясту шубку має,
 та великий в неї хвіст.
 по гілках вона стрибає.
 Хоч сама мала на зріст, _____

2. **Підкресли** в тексті загадки службові слова.

2. **1. Доповни** віршовані рядки загадки словами з довідки.

Хто з хвостиком і з _____,
 у кого лапки з _____?
 Як ступа, ніхто не _____,
 тихо крадучись _____.
 І маленькі сірі _____
 утікають геть від _____.

Слова для довідки: подушками, вушками, полює, чує, кішки, мишки.

2. **Випиши** з тексту загадки всі іменники. **Постав** до них питання *хто?* або *що?*

3. **1. Доповни** загадку словами з довідки. **Запиши** слово-відгадку.

Одяг _____,
 сам він _____.
 У норі без віконця
 не бачить він сонця. _____

Слова для довідки: чорненький, біленький, зрячий, сліпенький.

2. **Прочитай** у словничку «Слово про слово» (с. 41) про крота.

3. Добери і запиши прикметники до іменника *кріт*.

Кріт (який?) _____

4. **1. Доповни** віршовані рядки загадки словами з довідки. **Користуйся** словничком «Слово про слово» (с. 41).

Улітку любить _____,

а взимку — в лігві _____.

Як зачує він _____,

прокидається _____.

Слова для довідки: від сну, весну, спочивати, полювати.

2. Підкресли в тексті загадки всі дієслова.

5. **1. Прочитай і відгадай** загадку. **Запиши** слово-відгадку.

Я — руда, і ти — руда!

Я з хвостом — ти без хвоста!

Я — звірятко, ти — грибок,

а ім'я одне на двох. _____

2. Поясни, що може означати слово-відгадка. Усно **склади** речення з різними значеннями цього слова.

6. **1. Склади і запиши** загадку про їжака.

2. Знайди інші загадки про цю тваринку і **порівняй** тексти.

Слово про слово

Кріт — невелика за розміром тварина, яка живе під землею; цінна своїм хутром.

Лисічка — ласкава назва тварини; назва їстівного гриба.

Лігво — барліг, у якому зимує ведмідь.

Хутро — покрив на тілі тварини, шерсть.

ЩО Я ЗНАЮ ПРО КОМП'ЮТЕР?

1. **1. Перестав** рядки так, щоб прочитати загадку. **Постав** у клітинках цифри — номери рядків. Відгадай її.

Знань чимало різних має, Він багато чого може
і завжди нам допоможе. цілий світ про нього знає.

- 2. Вивчи** загадку напам'ять. **Загадай** її своїм друзям або батькам.

2. **1. Прочитай** вірш і **дізнайся** про можливості комп'ютера.

Може він порахувати,
може він пісні співати,
малювати і писати,
помилки повиправляти.

Може він листи прийняти,
з другом швидко нас з'єднати.
Він багато всього може,
людям завжди допоможе.

- 2. Розкажи**, які дії ти можеш виконувати на комп'ютері.

3. **1. Прочитай і відгадай** загадку. **Запиши** слово-відгадку.

Ця всесвітня мережа
все нове уміє відстежити.
З нею вчися працювати
і багато будеш знати. _____

ІНТЕРНЕТ

Підказка! Прочитай слово за допомогою дзеркала.

- 2. Розкажи**, чи вмієш ти користуватися цією мережею.

4. **Уяви**, що тобі потрібно через мережу Інтернет надіслати своїм однокласникам повідомлення про розклад уроків на понеділок.

Склади і запиши таке повідомлення.

5. **Уяви**, що в тебе незабаром день народження і тобі необхідно запросити друзів у гості. **Напиши** запрошення, яке можна надіслати друзям через мережу Інтернет.

6. **Уяви**, що ти хочеш привітати свого друга (підругу) із завершенням навчального року. **Напиши** привітання, яке можна надіслати через мережу Інтернет. **Обов'язково надішли** це привітання.

Слово про слово

Комп'ютер — прилад, який допомагає людям дізнаватися про щось нове, спілкуватися.

Мережа Інтернет — засіб зв'язку, що дає змогу спілкуватися на відстані, обмінюватися інформацією.

Монітор — екран комп'ютера.

ДОДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ

1. Прочитай і відгадай загадку. Запиши слова-відгадки.

Марія Деленко

У країні Рідна Мова, що у місті Дивослово,
де ріка Життя пливе, там три братики живе.
Дуже пильну працю мають, бо словечки доглядають.
А ти — спробуй відгадати, як братів цих називати
Із країни Рідна Мова, де скарбничка — кожне слово.

У ГОСТЯХ В ІМЕННИКА

1. Прочитай вірш. Здогадайся, хто із трьох братів — найстарший.

Марія Деленко

Брат найстарший має книжку і записує там нишком:
хто іде там по стежині, що несе в своїй торбині,
хто дітей навчає в школі, що росте у лісі, в полі?

2. Поясни свою думку. Свої міркування починай так: «Це Іменник, тому що...»

3. Розкажи, що міг записати найстарший брат у своїй книжці.

2. Прочитай вислови і назви у них іменники. Запиши той вислів, який тобі найбільше сподобався.

- 1) Барвінок — символ життя. 2) Дзвоники — символ вдячності.
3) Півонія — символ довголіття. 4) Ромашка — символ миру.

У ГОСТЯХ В ПРИКМЕТНИКА

1. **1. Прочитай** продовження вірша. **Здогадайся**, як звати середнього брата, який живе у країні Рідна Мова, у місті Дивослово.

Марія Деленко

Середній братик сів на ганку, розмальовує він зранку кораблі і чайки в морі, **яснолиці** в небі зорі, і волошки **сині-сині**, **золоті** боки у дині, **смарагдові** в травах роси, і верби **золоті** коси.

- 2. Поясни** свою думку. Міркування **починай** так: «Це Прикметник, тому що...»

- 3. Випиши** з вірша слова — **назви** ознак предметів, що відповідають на питання *які?*, за зразком.

Зразок. Зорі (*які?*) яснолиці,

- 2. Пригадай**, якого кольору названі об'єкти. **Добери і запиши** відповідні прикметники.

Сонце — _____ кольору.

Трава — _____ кольору.

Маки — _____ кольору.

Ромашка — _____ кольору.

Волошка — _____ кольору.

Слово про слово

Смарагдові — яскраво-зелені.

Яснолиций — який має світлий колір обличчя.

У ГОСТЯХ В ДІЄСЛОВА

1. Прочитай продовження вірша. Здогадайся, як звати наймолодшого брата, який живе у країні Рідна Мова, у місті Дивослово.

Марія Деленко

Цей часу дарма не гає. Справ завжди багато має:
Бабці грядочку копає, дітям казочку читає,
Заспіває колискову, українську любить мову.

2. Поясни свою думку. Міркування починай так: «Це Дієслово, тому що...»

3. Випиши з вірша слова — назви дій предметів, що відповідають на питання *що робить?*

2. 1. Добери до поданих іменників дієслова за зразком. Запиши їх.
Зразок. Мрія — мріяти.

Знання — _____.

Навчання — _____.

Слухання — _____.

Вивчення — _____.

2. Склади сполучення слів — дібране дієслово + іменник *мова*.
Запиши їх.

3. Розкажи, про що ти мрієш. У розповіді **вживай** іменники, прикметники, дієслова, службові слова.

НОВА УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА

М. С. Вашуленко, С. Г. Дубовик

З чотирьох сторінок
можливо зробити
книжку

У СВІТІ РІДНОГО СЛОВА ЗОШИТ ІЗ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ

До програми, розробленої під керівництвом О. Я. Савченко,
та програми, розробленої під керівництвом Р. Б. Шияна

